Kuhmon kaupunki

Arviointikertomus 2022

Tarkastuslautakunta 9.5.2023

1 Sisällys

1. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta 3
   1.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät 3
   1.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2022 3
   1.3 Tarkastuslautakunnan toiminta 4
2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi 4
3. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi 5
   3.1 Strategiset tavoitteet 5
   3.2 Talouden tavoitteet 6
   3.3 Keskushallinto 8
   3.4 Työllisyyden edistämisen palvelualue 11
   3.5 Hankkeet 13
4. Kaupunkikonsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen ja omistajaohjaus 15
5. Yhteenveto 17
6. Allekirjoitukset 18

1. Tarkastuslautakunta ja sen toiminta

1.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät

Kuntalain 121 § mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tulee valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet. Lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lautakunnan tulee myös arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, mikäli kunnan taseessa on kattamatonta ylijäämää. Tarkastuslautakunnan tulee myös valvoa kuntalain 84 § säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista sekä saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Sidonnaisuusilmoitukset on saatettu tiedoksi valtuustolle 12.12.2022. Ajantasaiset sidonnaisuusilmoitukset on julkaistu kaupungin internet-sivuilla.

Arviointi toteutuu kunnanhallituksen, lautakuntien ja viranhaltijoiden toimintaa suunnitelmallisesti seuraten. Arviointikuulemiset ovat lautakunnalle merkittävä tapa kerätä tietoa.

1.2 Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2022

Kuhmon kaupungin tarkastuslautakuntaan kuuluvat seuraavat jäsenet:

Varsinainen jäsen	***Henkilökohtainen varajäsen***
Pekka Heikkinen, pj. 25.4.2022 asti	Eino Kähkönen
Aila Heikkinen, pj. 26.4.2022 alkaen	Liisa Malinen
Kati Sarvela, vpj.	Sabrina Logeais
Tapio Lipsonen	Janne Lehtonen
Erja Kurtén	Jari Kyllönen
Tauno Harinen	Maila Juntunen

Sihteerinä on toiminut vuonna 2022 Sirpa Seppänen. Arviointikertomuksen laadintaa koskevien vuonna 2023 pidettyjen kokousten osalta sihteeripalvelut on ulkoistettu KPMG Oy Ab:lle. Näin arviointikertomusprosessissa on huomioitu organisaation henkilöstötilanteesta aiheutuneet esteellisyyskysymykset.

Tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Antti Kääriäinen KPMG Oy Ab.

1.3 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on kuullut arviointivuoden toiminnasta viranhaltijoita ja tilintarkastajaa sekä osallistunut koulutukseen. Tarkastuslautakunta on arvioinut kaupungin tulosryhmien taloutta ja toimintaa kuulemalla vastuuhenkilöitä lautakunnan kokouksissa. Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuotta 2022 koskevaa tarkastusta varten 10 kertaa. Vuoden 2022 tarkastuksen painopistealueena olivat keskushallinto, työllisyydenhoidon palvelualue sekä hankkeet.

Arviointikertomuksen lähteinä ovat olleet Kuhmon kaupungin toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2022, toimielinten kokouspöytäkirjat ja viranhaltijoiden toimittamat aineistot. Kuultavilta saadut selvitykset on otettu huomioon arviointityössä.

Tilikauden aikana seurattiin myös muiden toimielinten tavoitteiden toteutumista ja kaupungin talousprosessia. Lautakunta on jakanut jäsenilleen vastuualueet, joiden toimintaa lautakunnan jäsenet ovat seuranneet. Lautakunnan jäsenet ovat raportoineet havainnoistaan lautakunnan kokouksissa.

Tarkastuslautakunta on myös perehtynyt tilinpäätökseen vuodelta 2022. Tilinpäätös on hyvin laadittu ja se tuo esiin tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteyden kaupungin strategiaan.

6.9.2022	Tilintarkastaja Antti Kääriäinen
18.10.2022	Elinkeinopäällikkö Pekka Horttanainen, Tuomo Määttä / Woodpolis
15.11.2022	Talousjohtaja Eija Jansson
20.12.2022	Tilintarkastaja Antti Kääriäinen, HR-asiantuntija Miia Kettunen
17.1.2023	Työllisyysasiantuntija Juha Heinonen
8.2.2023	Juha Heinonen, Tahko-hallin ohjaajat, hallintojohtaja Juhana Juntunen
14.3.2023	Controller Sirpa Seppänen
18.4.2023	Tilintarkastaja Antti Kääriäinen

2. Edellisten vuosien arviointikertomusten johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kuntalain 121 § mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon niistä toimenpiteistä, joihin arviointikertomusa antaa aihetta.

Valtuusto on kokouksessaan 23.5.2022 merkinnyt tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen vuodelta 2021 tiedoksi ja kokouksessaan 24.10.2022 on saanut selvityksen vuoden 2021 arviointikertomuksessa esiin nousseista havainnoista. Tarkastuslautakunta totesi selvityksen annetuksi ja hyväksytyksi kokouksessaan 15.11.2022.

3. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

3.1 Strategiset tavoitteet

Kuntalain 37 § mukaan kunnassa tulee olla kuntastrategia, jossa valtuusto päättää toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Kuntastrategian on otettava huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet, omistaja- ja henkilöstöpolitiikka, kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Kuhmon kaupunkistrategia on hyväksytty kaupunginvaltuuston kokouksessa 23.11.2021.

Kaupungin visio: **Täyttä elämää metsän ja kulttuurin valtakunnassa**

Kaupungin missio: **Luomme mahdollisuuksia - Kuhmo on turvallinen ja avoin kotikaupunki toteuttaa unelmia sekä ajatella isosti.**

- ✓ **Kestävä kaupunki**
- ✓ **Täyttä elämää keskustassa ja kylissä – hyvinvoivat kuhmolaiset**
- ✓ **Inhimillinen kehitys on mahdollista kaikille**
- ✓ **Monipuolinen kannattava ja kansainvälinen elinkeinorakenne**
- ✓ **Tunnettu ja verkostoitunut kaupunki**
- ✓ **Ihmislähtöinen organisaatio ja vetovoimainen työyhteisö**

Tarkastuslautakunnan kannanotto – strategiset tavoitteet

Kuhmon kaupunki on toimintavuonna 2022 onnistunut strategisten tavoitteiden saavuttamisessa pääsääntöisesti hyvin. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään riittävästi huomiota hankintoihin ja hankintaosaamiseen saavuttaakseen kaupungin toiminnalliset tavoitteet.

Kaupungin strategisena tavoitteena on ”Inhimillinen kehitys on mahdollista kaikille”, jolla tavoitellaan kannustavaa varhaiskasvatusta sekä yhteisöllistä ja turvallista perusopetusta. Tarkastuslautakunta pohti, miten kaupunki varmistaa veto- ja pitovoiman strategian tavoitteen kannalta kriittisellä alueella. Henkilöstöraportin mukaan määräaikaisten työntekijöiden osuus on kasvanut hieman ja eniten määräaikaisia työntekijöitä on ollut Tuupalan yhtenäiskoululla sekä vuoropäiväkoti Kuusenkuiskeessa. Määräaikaisuudet selittyvät sillä, ettei virkoja ole saatu täytettyä pätevillä opettajilla.

Tarkastuslautakunta kiittää työllisyyden hoidon palvelualueen onnistumista suhteessa ihmislähtöisen organisaation ja vetovoimaisen työyhteisön tavoitteisiin. Työllisyydenhoidon palvelualue on tavoiteltu työpaikka, jonka tulos osoittautui erinomaiseksi Signi-henkilöstökyselyssä.

Kasvun ja oppimisen palvelualueen kommentit:

Tuupalan yhtenäiskoulun ja määräaikaiset tehtävät johtuvat pääasiassa kolmesta eri syystä:

1. Koulun henkilöstöä oli eri syistä virka- tai toimivapailla ja heidän tilalleen on voitu palkata henkilöstöä vai virka- tai toimivapauden ajaksi.
2. Kaikkiin opettajan tehtäviin ei ole saatu kelpoisuusehdot täyttäviä hakijoita. Epäpätevälle henkilölle ei ole mahdollista tehdä toistaiseksi voimassa olevaa palvelussuhdetta.
3. Koulu on saanut useita avustuksia, jotka ovat mahdollistaneet lisähenkilöstön palkkaamisen hankkeisiin ja joissa koulun omavastuuosuus on ollut pieni. Hankkeisiin voi palkata henkilöstä vain hankeajaksi.

Kuusenkuiskeen päiväkodin määräaikaiset tehtävät johtuvat myös pääasiassa kolmesta eri syystä:

1. Henkilöstöä on ollut toimivapaalla useasta eri syystä ja heidän tilalleen on voitu palkata sijaisia vain toimivapaan keston ajaksi.
2. Kaikkiin varhaiskasvatuksen opettajan toimiin ei ole saatu kelpoisuusehdot täyttäviä hakijoita, jolloin yksikön lastenhoitajia on palkattu hoitamaan opettajan tehtävää määräajaksi, koska muodollisesti epäpätevää henkilöä ei voida ottaa toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen. Kun lastenhoitajia on palkattu opettajan tehtäviin, tämä on aiheuttanut sen, että lastenhoitajille on palkattu sijaiset heidän toimivapaidensa ajaksi.
3. Varhaiskasvatus on saanut avustuksia, joiden turvin hankkeisiin on palkattu henkilöstöä hankkeiden keston ajaksi.

3.2 Talouden tavoitteet

Kuntalain mukaan valtuuston tulee hyväksyä vuoden loppuun mennessä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Talousarviossa tulee ottaa huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvio ja – taloussuunnitelma, joka hyväksytään talousarvion hyväksymisen yhteydessä, tulee laatia siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Hyväksymällä talousarvion ja -suunnitelman valtuusto hyväksyy kunnan ja kuntakonsernin talouden ja toiminnan tavoitteet. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Kuhmon kaupunginvaltuusto on kokouksessaan 20.12.2021 hyväksynyt vuodelle 2022 laaditun talousarvion.

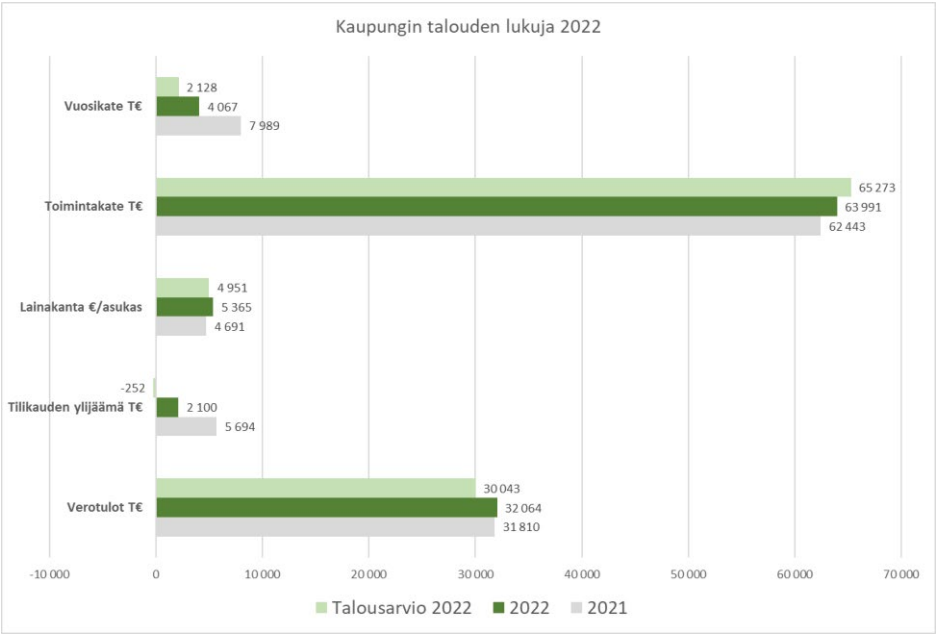

Vuoden 2022 tilinpäätöksen tulos on 2,1 miljoonaa euroa ylijäämäinen, vaikka talousarvio vuodelle 2022 ennusti 252 tuhatta euroa alijäämää.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioimisessa. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, tulorahoitus on riittävä. Vuosikatteen ja poistojen vertailussa on vakiintunut käyttöön tunnusluku *vuosikate prosenttia poistoista.* Kun tunnusluvun arvo on vähintään 100 %, oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä. Kuhmon kaupungin vuoden 2022 arvo on 164,99 %.

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista.

Lainakanta e/asukas kuvaa asukaskohtaista lainamäärää tilinpäätöshetkellä. Kaupungin lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Kaupungin lainakannan strategisena mittarina oli, että lainakannan tunnusluku euroa/asukas lähtee laskuun. Vuonna 2021 laina euroa/asukas oli 4691,00 euroa ja vuonna 2022 5365,00 euroa/asukas.

Kuhmon kaupungin omavaraisuusaste oli vuonna 2021 44,6 % ja vuonna 2022 45,0 %. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona pidetään kuntatalouden keskimääräistä 70 % omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuus merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta.

Työllisyysaste on kohentunut, sillä työttömyysaste oli joulukuussa 11,9 %.

Toimintavuonna 2022 investoinnit toteutuivat noin 0,9 miljoonaa euroa talousarvion arviota pienempänä. Merkittävimmät suunnitellut ja toteutuneet investointikohteet olivat talonrakennukset, joihin varatusta 1,8 miljoonasta eurosta investointeja toteutettiin 1,2 miljoonalla eurolla. Talousarvioon nähden merkittävimmät ylitykset johtuivat Tuupalan yläkoulun saneerauksesta (+291 t€) ja merkittävimmät alitukset syntyivät Puisen terveysaseman (-152 t€) ja Uimahallin (-113 t €) hankesuunnittelun osalta.

Kuhmon Sampo Kiinteistöt Oy konkurssin johdosta lainasaamisia on alaskirjattu 229 tuhatta euroa ja osakkeita 134 tuhatta euroa, kyseessä on siis merkittävä tappio.

Tarkastuslautakunnan kannanotto – talouden tavoitteet

Tarkastuslautakunta katsoo, että talouden tavoitteet on saavutettu maailmantaloudellisesta tilanteesta ja poikkeusoloista huolimatta hyvin. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kuitenkin myös siihen, että tilikauden hyvä tulos on muodostunut osittain myös poikkeuksellisten tuloerien, kuten esimerkiksi Kainuun soten 1 milj. euron ylijäämäpalautuksen sekä Kainuunmeren työterveyshuollon osakkeiden myyntivoittojen (456 t€) ansiosta.

Talousarviossa on esitetty yhdessä taulukossa sitovat määräraha-arviot vuodelle 2022 ja tarkastuslautakunnan mielestä olisi hyvä, mikäli sitovien määrärahojen toteumat esitettäisiin samalla tavalla yhteen taulukkoon koottuna myös tilinpäätöksessä. Näin sitovien määrärahojen toteumatilanne olisi helposti nähtävissä ja todennettavissa.

Verotulot toteutuivat budjetoitua suurempina. Kuhmon kaupunki ei täytä kuntalaissa määriteltyjä kriisikuntakriteereitä, mutta huomionarvoista on, että kaupungin tuloveroprosentti (22,0 %) on kaksi prosenttiyksikköä suurempi, kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti.

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tulee arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Tarkastuslautakunta toteaa, että Kuhmon kaupungin taseessa ei ole kattamatonta alijäämää.

Kasvun ja oppimisen palvelualueen kommentit:

Sivistyspalvelut (varhaiskasvatus, perusopetus, lukiokoulutus, musiikkiopisto, nuorisopalvelut, kuljetussuunnittelut sekö ostopalveluna kansalaisopisto) pysyivät tarkasti Kaupunginvaltuuston hyväksymässä budjettiraamissa.

3.3 Keskushallinto

Keskushallinnon palvelualeen painopisteenä on palvelevuus, toiminnan ja toimintatapojen kehittäminen ja viisas uudistuminen. Keskushallinnolla on toiminnallisia tavoitteita, joilla palvelualue tukee osaltaan kaupunkistrategian toteutumista. Keskushallinnon palvelualue tuottaa kaupunkiorganisaatiolle sen tarvitsemat arkisto-, laki- ja hallintopalvelut sekä keskitetysti eri toimielinten kokousjärjestelyt, sekä vastaa niiden toimivuudesta ja päätöksenteon lainmukaisuudesta. Palvelualue vastaa tehtyjen päätösten toimeenpanosta toimielinten osalta. Keskushallinnon palvelualue tuottaa ajantasaista ja analysoitua raportointitietoa päätöksenteon tueksi, vastaa kaupunkikonsernin talousarvio- ja tilinpäätösprosessista, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessista sekä rahoituksesta. Keskushallinnon palvelualue vastaa myös henkilöstösuunnitelmien laadinnasta ja raportoinnista sekä henkilöstökäytänteiden ja organisaation kehittämisestä. Palvelualueelle kuuluu myös esimiesten ja johdon tukena toiminen työsuhdeasioissa.

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Kärkitoimenpiteet	**Kärkitoimenpiteiden toteutuminen**
Kestävä kaupunki	Vaikutamme hankinnoilla Pitkän aikavälin talouden tasapaino	Koulutamme palvelusihteereitä hankintojen tekemiseen ja hankintaprosessin kehittämiseen	**Palvelusihteereiden hankintaosaamiseen kiinnitetty huomiota kehityskeskusteluissa, koulutus aloitettu.**
Täyttä elämää keskustassa ja kylissä – hyvinvoivat Kuhmolaiset	Turvallinen ja avoin kaupunki Osalliset ihmiset	Kainuun evakuointisuunnitelma-arkkitehtuurin sisällön jalkauttaminen ja harjoittaminen Kestävän kehityksen hankkeen käynnistäminen ja osallisuustoimet hankesuunnitelman mukaan. Kuntalaiskyselyt ja asiakaspalautteen keräämisen koordinointi Uusien kuntalaisten tilaisuuden järjestäminen	**Evakuointisuunnitelmaa jalkautettu. Evakuointikeskuksen lanseeraus suunniteltu ja toteutettu. Kylien turvallisuussuunnittelu tehty.** **Kestävän kehityksen hanke edennyt hankesuunnitelman mukaisesti.** **Nuorten Vaikuta-teemapäivät kaupungintalolla järjestetty.** **Kuntalaistapahtumia on toteutettu. Uusien kuntalaisten tilaisuus on järjestetty. Tulevaisuus-työpaja suunnitteilla.** **Lähdetty mukaan osallistavan budjetoinnin kokeiluun**
Monipuolinen kannattava ja kansainvälinen elinkeinoraken ne	Yrittäjämyönteinen kaupunki Julkisia ja yksityisiä investointeja tehdään	Edunvalvontatoimet	**Edunvalvontaa tehty sekä itsenäisesti että yhdessä Kainuun Liiton kanssa. Edunvalvontatavoitteista Hyryntien investointi toteutumassa. Osallistuttu Suomen Kuntaliiton eduskuntavaaliteemojen valmisteluun**.

Tunnettu ja verkostoitunut kaupunki	Elävä suhde Kostamuksen ja Karjalan tasavallan kanssa	Ystävyyskaupunkisopimuksen mukaisen toimintasuunnitelman toteuttaminen. Rajakuntatoiminnan aktivoiminen ja rajakuntien vaikuttava yhteistyö. Vihreän vyöhykkeen toiminnan jatkumisen varmistaminen.	**Ystävyyskaupunkisopimus asia, rajakaupunkitoiminta ja Vihreän vyöhykkeen toiminta uudelleentarkastelussa Ukrainan sodan vuoksi Kansainvälistä toimintaa uudelleen arvioidaan ja suunnitellaan. Nordplus ja Erasmus hankerahoitus. Tunnistettu Kuhmon kansainvälisen tiimityön tarve ja kotoutumiseen liittyvien palvelujen koordinointi.**
Ihmislähtöinen organisaatio ja vetovoimainen työyhteisö	Hyvä palveluasenne Valmentava johtaminen Itseohjautuvat tiimit Salliva kokeilukulttuuri Yhteisöllinen, muutosjoustava ja yhdessä onnistumisia juhliva työyhteisö	Tiedonhallinnan organisoiminen, tiedonhallinnan ja –kulun prosessien kuvaaminen, vastuunjako Taloushallinnon/hallinnon prosessien kuvaaminen Esihenkilökoulutuksen järjestäminen (valmentava johtajuus + “kehittäjäkoulutus”) Henkilöstöpolitiikan päivittäminen Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen/päivittäminen Hyvinvointimittauksen toteuttaminen	**Tiedonhallinnan organisoimisen tueksi päätetty rekrytoida tiedonhallintasihteeri. Taloushallinnon/hallinnon prosessien kuvaaminen aloitettu ja jatkuu. Esihenkilöiden valmentava johtajuus –koulutus on toteutettu. Tuotekehitystyön erikoisammattitutkinto - oppisopimuskoulutus aloitettu syksyllä 2022 ja jatkuu kevääseen 2023. Henkilöstöpolitiikan päivittäminen on toteutettu kesäkuussa 2022. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen/päivittäminen aloitettu. Uudenlainen hyvinvointimittaus otettu käyttöön, ensimmäinen mittaus toteutettu syksyllä.**

Tarkastuslautakunnan kannanotto – keskushallinto

Tarkastuslautakunta toteaa keskushallinnolle asetettujen tavoitteiden toteutuneen pääsääntöisesti hyvin.

Lautakunnan mielestä on tärkeää, että hankintaosaamiseen on kiinnitetty huomiota ja hankintayhteistyötä kehitetty. Vahvistamalla hankintaosaamista kaupunki varmistaa hankintapäätösten lainmukaisuuden ja välttää mahdollisista hankintalain vastaisista päätöksistä aiheutuvat seuraamukset. Hankintalain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet julkisten hankintojen tarjouskilpailussa.

Kuhmon talviaurausten kilpailutuksesta tehtiin valitus markkinaoikeuteen. Kaupunki voitti jutun, mutta valittaja on hakenut valituslupaa KHO:sta. Jatkossa kaupunki tulee käyttämään merkittävissä kilpailutukissa hankintajuristin palveluja. Talviaurauksesta markkinaoikeuteen tehdyn valituksen vastineen laatimisessa hyödynnettiin asiantuntijapalvelua sekä järjestettiin koulutustilaisuus. Hankinta-asioihin tarvitaan jatkuvaa koulutusta.

Osana arviointityötä tarkastuslautakunta on tutustunut kaupunkiorganisaation vuonna 2022 laadittuun henkilöstöraporttiin sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjelmaan. Riskienhallinnan ohjelma on laadittu vuonna 2015 – tarkastuslautakunnassa heräsi kysymys, onko ohjelmaa tarkasteltu laatimisen jälkeen? Ovatko ohjelmassa kuvatut riskit ja toimenpiteet ajantasaisia? Tarkastuslautakunta pohti, kiinnitetäänkö henkilöstöön liittyviin riskeihin riittävästi huomioita. Varaudutaanko esimerkiksi avainhenkilöriskeihin riittävästi, miten henkilöstövaje huomioidaan strategian kannalta keskeisten prosessien toimeenpanossa ja toteutumisen seurannassa? Miten kaupunki varautuu tuleviin eläköitymisiin?

Riskienhallintaa toteutetaan nykymallissa osana TA- ja taloussuunnitelmaprosessia. Vuotoisessa talousarviossa määritetään strategiset riskit. Esimerkiksi kuluvana vuonna strategisten riskien täsmennys ja tarvittava toimintasuunnitelma tehdään kaupungin johtoryhmässä syyskuun 2023 loppuun mennessä. Palvelualueet ja vastuuyksiköt täsmentävät omat operatiiviset riskinsä ja toimintasuunnitelman lokakuun 2023 loppuun mennessä palvelualueen johdon vetämänä. Siten rikienhallinta on jatkuvaa toimintaa ja tarvittaessa strategiset riskit täsmennetään.

Riskien arviointia tulee tehdä jatkuvasti. Mm. Vuoden 2022 tilinpäätöksessä kaupunginjohtajan katsauksessa todettiin, että hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa vuoden alusta, jää kunnille merkittävä kiinteistö-, korko- ja rahoitusriski sote- ja pelastustoimen kiinteistöihin liittyen. Kaupunki omistaa kiinteistöt, mutta HVA käyttää niitä valtion määräämällä vuokratasolla.

Riskejä liittyy myös tytäryhtiöiden tiloihin sekä kaupungin omiin tiloihin.

Henkilöstöraportin osalta ja osana keskushallinnon tehtäväaluetta tarkastuslautakunta toivoo, että käytyjen kehityskeskusteluiden toteumaa seurataan ja kehityskeskustelut nähdään tärkeinä keskustelutilanteina esihenkilöiden ja työntekijöiden välillä. Kehityskeskustelut ovat merkittävä keino tunnistaa henkilöstön vahvuudet ja mahdolliset osaamisen kehittämisen tarpeet.

Tarkastuslautakunta toivoo, että huomiota kiinnitetään myös oikea-aikaiseen ja oikein kohdennettuun varhaiseen puuttumiseen henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseksi ja sairaspoissaolojen vähentämiseksi. Lisäksi tarkastuslautakunta mietti, tunnistetaanko mahdollinen työnohjaus osaksi työhyvinvoinnin tukemista ja miten organisaation esihenkilöiden työssä jaksamista tuetaan. Tukeeko johtajuus ja organisaatiorakenteet työntekijöiden työhyvinvointia?

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että henkilöstön hyvinvointia seurataan henkilöstökyselyn avulla ja että työhyvinvointikyselyn tuloksia on käyty läpi työyksiköissä. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty kehittämistarpeiden tunnistamiseksi.

3.4 Työllisyyden edistämisen palvelualue

Kuhmon kaupungin työllisyyden edistämisen palvelualueen tehtävänä on järjestää ja tuottaa palveluja, joiden tarkoituksena on tukea työttömien työnhakijoiden työllistymistä tai muutoin tukea työttömien elämäntilanteen hallinnan kehittymistä, parantaa omalla työllään ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa Kuhmon työllisyyden kehitystä ja pienentää kaupungin maksamien työmarkkinatukien määrää. Työllisyyden edistämisen palvelualue tukee toimenpiteillään asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn säilyttämistä ja kehittymistä suotuisaan suuntaan.

Työllisyydenhoidon palvelualueella on toiminnallisia tavoitteita, joilla palvelualue tukee osaltaan kaupunkistrategian toteutumista. Työllisyydenhoidon palvelualueen nimi muutettiin Työllisyyden edistämisen palvelualueeksi 1.1.2022 alkaen yleisen työllisyystermistön muuttuessa.

Strateginen tavoite	Toiminnallinen tavoite	Kärkitoimenpiteet	**Kärkitoimenpiteiden toteutuminen**

Työllisyyden edistämisen palvelualueen kommentit:

• Osana historiallista TEPA 2024-uudistusta TE-toimistot lakkaavat olemasta 31.12.2024 ja niiden tehtävistä n. 90 % siirtyy kunnille. Kainuun ja Koillismaan alueella muodostettavan työllisyysalueen yhteistoimintasopimukseen ollaan sopimukseen osallisille peruskunnille kattava oikeus tuottaa kuntalaisilleen työllisyyspalveluja; Kajaanin kaupunki on työllisyysalueen työvoimaviranomainen ja siirtää tämän oikeuden peruskunnille sopimuksen nojalla. Kukin peruskunta siis tuottaa työttömille kuntalaisilleen lakisääteiset työllisyyspalvelut.

• Uudistusta pilotoidaan käynnissä olevilla työllisyyden kuntakokeiluilla, joissa myös Kuhmon kaupunki on mukana. Kuhmon työllisyyden kuntakokeilussa on kuitenkin ollut jo vuodesta 2022 asti henkilöstövajausta. Jotta asiakkaiden asiakaspalvelu toimisi vaikuttavalla tavalla, per työllisyysohjaaja HTV tulisi olla huomattavasti alle sata asiakasta. Kuhmossa asiakasmäärä on vuoden 2023 aikana kuitenkin huomattavasti ylittänyt 100 asiakasta per työllisyysohjaaja HTV.

Täyttä elämää keskustassa ja kylissä – hyvinvoivat Kuhmolaiset	Työllisyyden edistäminen	Tiivis yhteistyö KAMK:n kanssa maakunnallisessa opinnollistamishankkeessa. Työllisyyden kuntakokeilun jatkaminen ja valmistautuminen vuoden 2024 TE-hallinnolta siirtyvien tehtävien hoitamiseen. Tahko-hallin työllistämistoiminnan jatkaminen hallilla ja Greencare tyyppisen –toiminnan käynnistäminen. Työvoimapoliittinen ja/tai STEA rahoitushakemus (tavoite 100 %) Työvire ry:n hakemana työhönvalmentajan rekrytoimiseksi Työvire ry:lle. Työllisyydenhoidon palvelualueen nimi muutetaan työllisyyden edistämisen palvelualueeksi. Kuntouttavan työtoiminnan yhteistyösopimuksen päivittäminen Kainuun SOTE:n kanssa	**Kainuun maakunnallinen opinnollistamishanke on edennyt hankesuunnitelman mukaisesti Kuhmon osalta. Hankkeen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Hankkeeseen on ohjautunut Kuhmossa kaikista Kainuun osanottajakunnista eniten hankeosallistujia.** **Pappilan pellolla aloitettu GreenCare –tyyppinen toiminta Tahko-hallin toimesta toukokuussa 2022, alueelle valmistui grillikatos, joka on kaikkien käytettävissä. Varsinaista GreenCare toimintaa ei päästy aloittamaan**. **Palvelualueen nimi on muutettu kaupunginvaltuuston päätöksellä 12.12.2022 hallintosäännön päivityksen yhteydessä.**

Tunnettu ja verkostoitunut kaupunki	Luotettava yhteistyökumppani	Kuhmon kaupunki on tunnettu työllisyyden edistäjä	**Kuhmo-talolla 6.5.2022 työllisyysseminaari kokosi osallistujia ympäri Suomen. Seminaarissa oli edustus yli 20 kunnasta.**
Ihmislähtöinen organisaatio ja vetovoimainen työyhteisö	Yhteisöllinen, muutosjoustava ja yhdessä onnistumisia juhliva työyhteisö	Työllisyydenhoidon palvelualue on tavoiteltu työpaikka.	**Siqni -henkilöstökyselyn tulos oli erinomainen, työllisyydenhoidon palvelualueen tulos oli paras palvelualueista**

Tarkastuslautakunnankannanotto-työllisyydenhoidon palvelualue

Kuhmon kaupunkiorganisaation eri osiin ja sen eri tasoille on kertynyt kiitettävästi kokemusta ja osaamisesta työllisyydenedistämisestä;tämänonmahdollistanutosallistuminenTyöllisyydenedistämisen kuntakokeiluun 2021alkaen.KuntakokeilunkäynnistyttyäosaTE-toimistojentyönhakija-asiakkaistasiirtyi kuntienasiakkaiksi, jolloin asiakkaan palveluista vastaa hänen kotikuntansa. Työllisyyden kuntakokeilu antoi siten Kuhmon kaupungille ensimmäistä kertaa lakisääteisen oikeuden kehittää palveluja oman alueen työnhakijoiden tarpeisiinvastaten.Kuhmonkaupungintyöttömyysasteonlaskenutvuodesta202112,4%:stajoulukuun2022 11,9 %:iin. Työmarkkinatuen kuntaosuus pieneni vuodesta 2021 182,4 tuhatta euroa.

Tarkastuslautakunta kiittää Tahko-hallin toiminnan vakiinnuttamista kaupungin omana toimintana. Toimintamalli tarjoaa erinomaisen ponnahduslaudan myös vapaille työmarkkinoille työllistymiseen ja lisäksi edistää työllisyydenhoidon arjenhallintaa ja arjen mielekkyyttä kuntouttavan työtoiminnan avulla. Osana toimintaarakennettiinPappilanpellollegrillikatos,jokaonkaikkienkuntalaistenkäytössä.Tahko-hallinkautta saatiin Lähiötuvalle tupavastaava, joten sen toiminta saatiin myös turvattua. Tarkastuslautakunnan mielestä Tahko-halli on oiva esimerkki onnistuneesta, kuntalaisten hyvinvointia edistävästä toiminnasta.

Tarkastuslautakunta nostaa esille myös Kuhmon kaupungin roolin maakunnallisessa opinnollistamishankkeessa.HankkeeseenonohjautunutkaikistaKainuunosanottajakunnistaeniten osallistujia Kuhmosta. Tarkastuslautakunta kiittää kaupunkia aktiivisesta roolista hankkeessa.

Toiminnallinentavoitetyöllisyydenedistyminenon toteutunut.

3.5 Hankkeet

Hankkeet edellyttävät kuntaorganisaatiolta riittävää hankeosaamista. Hankkeen käynnistämisen, rahoituksen ja raportoinnin ohella on kuntien kiinnitettävä huomiota myös hankkeiden vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointiin. Hankkeen vaikutuksia arvioidaan suhteessa hankkeen tavoitteisiin. Tavoitteilla on odotettuja vaikutuksia, mutta myös odottamattomat vaikutukset olisi hyvä tunnistaa ja arvioida.

Kuhmon kaupungin vuoden 2022 talousarviossa on nostettu esille erilaisia strategisia riskejä. Yhdeksi riskiksi on tunnistettu säännöllinen epäonnistuminen hankinnoissa. Riskin syyksi on edelleen tunnistettu hankintoihin liittyvien haasteiden ohella huono hankeosaaminen.

Tarkastuslautakunta on saanut Kuhmon kaupungin hankkeista kattavan tilannekatsauksen 26.3.2023 sekä kuullut kokouksessaan elinkeinopäällikköä hankkeista.

Alla on esitetty nostoja saadusta tilannekatsauksesta.

Hanke	Päätehtävät/ Tulokset	Toteuman tilanne	Budjetti t€	Oma rahoitus t€	Toteutumisaste
Elinvoimaa matkailusta-hanke	visitkuhmo.fi on käytössä, maastopyöräreitit kartoitettu, Kuhmo mukana matkailumessuilla, matkailuesite tehty	Hanke päättyy 30.6.2023. Toimenpiteet ovat noudattaneet hankesuunnitelmaa. Onnistunut ja tärkeä projekti, joka on edistänyt Kuhmon matkailun perusteita hyvin.	360	64	90 %
Kalevalankankaan kehittäminen kalevalaisuuden ja sotamatkailun näkökulmista	Digisotanäyttely valmis, Sotamatkailuseminaari pidetty ja Talvisotareitin karttaesite valmis. Kalevalan alueen kiinteistöt ja kehittämisen tahtotila on kartoitettu.	Hanke päättyy 30.8.2023. Toimenpiteet ovat noudattaneet hankesuunnitelmaa. Erittäin tärkeä projekti, jolla luodaan Kuhmon matkailun suuntaviivat tulevaisuuteen. Toimenpiteiden tulokset lupaavia.	170	29	75 %
Kainuun metsäbiotalouden uusi ekosysteemi	Kuntakohtaiset Kainuun puurakentamisen strategiat tehty, puurakentamisen verkostotyötä tehty, puukoulu ja Juminkeon vierailut tuotteistettu. Woodpoliksen vahvuuksia kartoitettu.	Hanke päättyy 30.6.2023. Toimenpiteitä tehty hankesuunnitelman mukaisesti. Hanke pitänyt yllä Woodpoliksen hyvää mainetta Suomen puutoimijoiden piirissä.	135	14,6	95 %
Puurakentamisen terveysvaikutukset -hanke	Sisäilmatutkimus Tuupalan puukoulussa	Hanke päättynyt ja raportoitu. Tutkimuksen tulokset tukevat puurakentamista ja näin ollen kaupungin strategiaa ja puuteollisuutta Kuhmossa.	250	100	100 %

Kuhmon puinen sote-asema	Soteaseman tilaohjelmaan ja sen toteuttamista moduulirakenteisena puisista tilaelementeistä on selvitetty	Hankkeelta putosi pohja ja hanke jouduttiin keskeyttämään kun tilaelementin alihankkija Elementtisampo meni konkurssiin 5/2022 ja lisäksi hyvinvointialue otti Kuhmon soteaseman rakentamisen harteilleen.	298	179	45 %
Täyttä elämää Kuhmossa	Kuhmon raadilla useampi tilaisuus. Uudet tavat osallistaa – Rastiralli, uusien kuhmolaisten ilta, kyläkahvit. Kesätanssijat perustettu. Kaupungin sisäistä ja ulkoista viestintää kehitetään niin, että viestinnässä huomioidaan sekä kaupungin uusi brändi että uusi strategia. Viestintäsuunnitelma on valmisteilla.	Hanke on päättymässä. Hanke on toteutunut suunnitelmien mukaan. Hanke on edistänyt hyvin tavoitteena ollutta kunnan osallistavan kestävyystyön systematisointia ja lisännyt osallisuusosaamista niin osallistujien kuin kaupunkiorganisaation sisällä.	73	29	90 %
Kaasua Kuhmoon - biokaasuselvitys	Biokaasulaitoksen raaka-ainepotentiaali Kuhmossa on selvitetty. Haastateltu alueen toimijoita ja biokaasun mahdollisia hyödyntäjiä. Selvitetty mahdollisia teknologiavaihtoehtoja.	Hanke päättyy 30.4.2023. Hankkeen tuloksena vahvistui ajatus, että Kuhmossa on edellytykset biokaasulaitokselle. Jatkohanke biokaasulaitosinvestoinnin edistämiseen suunnitteilla.	97	20	98 %

Tarkastuslautakunnan kannanotto – hankkeet

Hankkeet ovat äärimmäisen tärkeitä kaupungin elinvoiman kehittämisen kannalta.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että saadussa selvityksessä on kuvattu hankkeiden toteutumisesta syntyneitä positiivisia vaikutuksia, mutta kannustaa myös sellaiseen vaikuttavuuden arviointiin, jolla tunnistetaan myös hankkeiden keskeisimmät haasteet. Hankkeiden käynnistäminen, ylläpitäminen ja edistäminen edellyttää riittävää tietoa ja taitoa koko hankekokonaisuuden hallitsemiseksi sekä varmuutta käytettävissä olevista taloudellisista resursseista. Tarkastuslautakunnassa on herännyt kysymys, toteutuuko hankkeiden talouden ja toteutumisen seuranta ajantasaisesti ja panostetaanko viestintään riittävästi? Tarkastuslautakunta kannustaa hankevastaavia aktiiviseen ja avoimeen tiedottamiseen sekä viestintään. Yhtenä keinona voisi olla tilannekatsauksen antaminen aina projektien ja hankkeiden päätyttyä esimerkiksi kaupunginhallitukselle.

Tarkastuslautakunta katsoo Kuhmon kaupungin onnistuneen vuoden 2022 hankkeissa hyvin.

Kasvun ja oppimisen palvelualueen kommentit:

Yllä olevasta luettelosta puuttuvat kasvun ja oppimisen palvelualueen hankkeet.

4. Kaupunkikonsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen ja omistajaohjaus

Kuntalain mukaan valtuusto päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Lisäksi kuntalaki edellyttää, että omistajaohjauksella huolehditaan kunnan tytäryhteisön toiminnassa huomioitava kuntakonsernin kokonaisetu.

Kaupunginvaltuusto on 18.3.2014 hyväksynyt konserniohjeen, joka määrittää vastuut ja toimintaperiaatteet, joilla kaupunkikonserniin kuuluvia yksiköitä ja yhtiöitä johdetaan kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti.

Kuhmon kaupunkikonserni 2022 muodostui seuraavista tytäryhteisöistä ja osakkuusyhteisöistä:

Tytäryhteisöt

- ✓ Kuhmon VesiEnergia Oy (100 %)
- ✓ KOY Kuhmon Terva-asunnot (100 %)
- ✓ Kuhmon Yrityssampo Oy (100 %)
- ✓ KOY Kuhmon Kulttuuritalo (94 %)
- ✓ Kuhmon Lämpö Oy (51,32 %)

Osakkuus- ja omistusyhteisöt

- ✓ Kuhmon Sampo Kiinteistöt Oy (24,5 %)
- ✓ Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (10,93 %)
- ✓ Kainuun jätehuollon kuntayhtymä (12,57 %)
- ✓ Kainuun Liitto (12,44 %)

Vuodelle 2022 laaditussa talousarviossa Kuhmon kaupunkikonsernille on asetettu taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita, joiden toteutuminen on esitetty tilinpäätöksessä. Esimerkiksi Kiinteistö Oy Kuhmon Terva-asunnoille on asetettu talousarviossa taloudellisten tavoitteiden ohella myös strategisia tavoitteita. Toiminnallisen käyttöasteen tavoitetasoksi on asetettu 93 %, minkä yhtiö lähestulkoon saavutti käyttöasteen ollessa tilinpäätöshetkellä 92,8 %. Yhtiö on lisäksi kyennyt säilyttämään vuokratason kohtuullisena tavoitteiden mukaisesti. Myös muut yhtiöt ovat saavuttaneet tavoitteensa pääsääntöisesti hyvin.

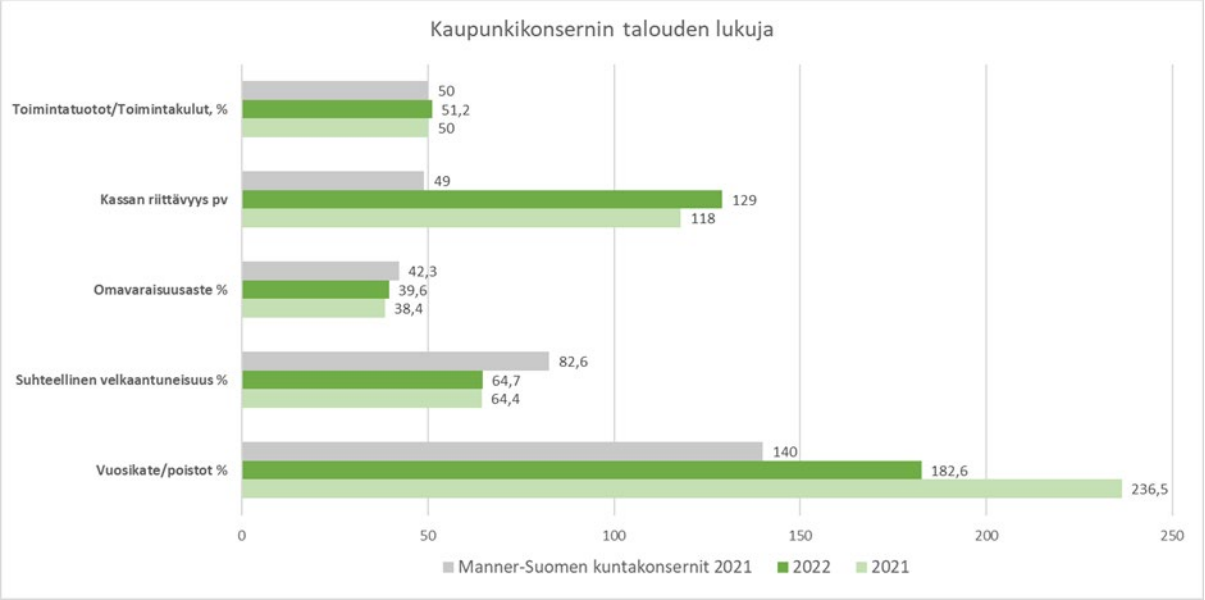

Yllä olevaan taulukkoon on koottu Kuhmon kaupunkikonsernin talouden tunnuslukuja sekä lisätty vertailutiedoksi Kuntaliiton julkaisemat taloudelliset tunnusluvut koko Manner-Suomen kuntakonsernien keskiarvosta vuodelta 2021.

Toimintakate kuvaa toimintatuottojen ja -kulujen erotusta, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Maksurahoituksen osuutta toimintamenoista kuvataan tunnusluvulla toimintatuotot prosenttia toimintakuluista. Arvoon vaikuttavat sekä konsernin koko että konserniin kuuluvien yhteisöjen luonne.

Kassan riittävyys kuvaa konsernin maksuvalmiutta. Tunnusluku kertoo, kuinka monen päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla. Vuosikate prosenttia poistoista kuvaa konsernin tulorahoituksen riittävyyttä ja arvon ollessa yli 100 % voidaan tulorahoituksen olettaa olevan riittävä.

Omavaraisuusasteella kuvataan konsernin omavaraisuutta. Alle 50 % omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta. Omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku konsernien välisessä vertailussa on suhteellinen velkaantuneisuus %. Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet konsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Kuhmon kaupunkikonsernin omavaraisuusaste vuonna 2022 on 39,6 % ja suhteellinen velkaantuneisuusaste 64,7 %.

Tarkastuslautakunnan kannanotto – kaupunkikonserni

Tarkastuslautakunta katsoo Kuhmon kaupunkikonsernin saavuttaneen sille asetetut tavoitteet.

5. Yhteenveto

Vuosi 2022 on ollut monella eri tavalla poikkeuksellinen vuosi. Vuonna 2022 koronapandemia oli edelleen läsnä ja alkuvuodesta käynnistynyt Ukrainan hyökkäyssota on vaikuttanut maailman turvallisuustilanteen ohella myös merkittävästi maailmantalouteen. Lisäksi vuosi 2022 oli viimeinen vuosi ennen hyvinvointialueuudistuksen voimaantuloa.

Kuhmon kaupunki on saavuttanut talouden tavoitteet vuonna 2022 hyvin. Huomioitavaa on kuitenkin se, että vuonna 2022 kuntien tilinpäätöksissä on ollut useita kertaluonteisia tulosta parantavia tekijöitä.

Kuhmon kaupunki on toimintavuonna 2022 onnistunut strategisten tavoitteiden saavuttamisessa pääsääntöisesti hyvin. Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään riittävästi huomiota hankintoihin ja hankintaosaamiseen saavuttaakseen kaupungin toiminnalliset tavoitteet. Hankintaosaamiseen on kiinnitetty huomiota ja hankintayhteistyötä kehitetty, mikä edesauttaa kaupungin läpinäkyvää roolia julkisissa hankinnoissa.

Projektit ja hankkeet ovat merkittävä tapa lisätä kaupungin elinvoimaa. Kuhmon kaupunki on toteuttanut useita onnistuneita hankkeita. Hankkeiden vaikuttavuutta olisi hyvä arvioida ja hankkeista olisi hyvä tiedottaa säännöllisesti. Hankkeiden loppuraportit ovat yhtä tärkeä vaihe hankeprosessia, kuin hankesuunnitelmatkin.

Tarkastuslautakunta kiittää työllisyyden hoidon palvelualueen onnistumista suhteessa ihmislähtöisen organisaation ja vetovoimaisen työyhteisön tavoitteisiin. Työllisyydenhoidon palvelualue on paitsi henkilöstökyselyn perusteella tavoiteltu työpaikka, on kaupunki onnistunut myös pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisessä.

Osana riskienhallintaa olisi hyvä tunnistaa yhä merkittävämpänä riskinä niin sanotut avainhenkilöriskit. Osaamispääoman katoaminen eläköityvien ja irtisanoutuvien henkilöiden osalta on riski kunnan toiminnan jatkuvuudelle. Hyvin organisoidut sisäiset sijaisjärjestelyt ovat toimiva ratkaisu lyhytaikaisissa, ennakoimattomissa poissaoloissa, mutta pidemmissä poissaoloissa asiaan tulisi löytää toisenlainen ratkaisu esimerkiksi rekrytointiprosesseja tehostamalla.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että henkilöstön hyvinvointia seurataan henkilöstökyselyn avulla ja että tuloksia hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Tarkastuslautakunta kiittää Kuhmon kaupungin luottamushenkilöitä, henkilöstöä ja viranhaltijoita hyvästä työstä kaupunkimme eteen.

6. Allekirjoitukset

Kuhmossa 9. toukokuuta 2023

Aila Heikkinen
puheenjohtaja

Kati Sarvela
varapuheenjohtaja

Tauno Harinen
jäsen

Tapio Lipsonen
jäsen

Erja Kurtén
jäsen

Eino Kähkönen
varajäsen